

door J. SCHOT

In de jaren dat een aantal Europese gebieden, met name in 1797 met de vrede van Campo Fornio, de Zuidelijke Nederlanden ingelijfd waren in het Franse Keizerrijk, waren daar de Franse wetten van kracht en met name ook de Franse legerwet, die de opkomst van de Militie regelde. Dat betekende dienstplicht voor Vlaamse jongens op dezelve voorwaarden als in Frankrijk zelf golden en het betekende ook uitstel van dienst volgens dezelfde regels. De "Conscripti" die reeds een broeder onder de wapens hadden, werden slechts met de laatste opgeroepen van hun klas ingelijfd. Die zelfde wetten golden ook in de Noordelijke Nederlanden, echter met dit verschil, dat het Koninkrijk Holland pas in 1810 met het Frankrijk van Napoleon werd verenigd. Napoleon kreeg dan ook de kans de door hem zo gewenste "Conscriptie" (dienstplicht) in te voeren. Vóór 1810 hadden Nederlandse militairen wel deelgenomen aan Franse veldtochten, maar niet in die mate, zoals onze Vlaamse jongens die al vanaf 1797 gedwongen waren voor deze wereldveroveraar te dienen. Wie aangewezen was voor het vervullen van de dienstplicht, had echter de mogelijkheid een "Remplacant" (plaatsvervanger) te sturen. Aangezien dat veel geld kostte profiteerden alleen de hogere standen van dit systeem. Afgezien van het levensgevaar, dat aan het vervullen van de dienstplicht was verbonden, was het voor de voorname burgers onaanvaardbaar dat hun zonen als soldaat zouden moeten dienen samen met lieden van de lagere stand. Het standsbewustzijn zat diep geworteld. Tussen de brede volksmassa en de beschaafde kringen gaapte een culturele kloof van betekenis. Het levenspatroon van de pauper uit de stad of platteland, en de deftige jongeman, was zo verschillend dat samenleven in een soldatenverblijf onvoorstelbaar was. Het verzet tegen de "Conscriptie" ook onder Vlamingen was fel. De oorlogen waren genadeloos geworden en de Franse krijgsmacht was voor Vlaamse en Nederlandse jongens een vreemde krijgsmacht. Een groot aantal Vlamingen die onder de Franse Adelaar moesten dienen, namen deel aan de verschrikkelijke veldtocht naar Rusland in 1812, van wie er slechts enkelen van terug keerden.

Hier volgen een paar brieven van Vlaamse jongens waarvan er honderden bewaard gebleven zijn in het archief te Brugge evenals er ook nog een brief zich in onze familie bevindt van Jan SCHOT W. zoon. Visser van beroep, die evenals een Nieuwpoortse visser met name Angelus RUDOLF ingedeeld werden op de oorlogsvloot van Napoleon. Jan SCHOT keerde nimmer weer en Angelus RUDOLF werd als krijgsgevangene weggevoerd naar Chatham in Engeland.

Hier een brief van een Vlaamse soldaat Petrus NEIRYNCK, die op het punt staat naar Rusland te moeten vertrekken. Hij schrijft vanuit Hamburg naar zijn familie in Wakken, West-Vlaanderen, het volgende. De brief is gedateerd 4 februari 1813.

Zeër beminde Vader, Moeder, zuster en broeders,

Ik kan niet laten van te schrijven den droeven staat, waar ik in ben, want we moeten naar Rusland vertrekken. Misschien de volgende maand of eerder, en ik verzoeken dat gij de goedheid zou willen hebben om veel te bidden als het mogelijk is want Gods werken zijn groot. Het zou nog kunnen veranderen, maar een droeve tijd staat ons te wachten voor ons.

Daarom, beminde Vader en Moeder, ik ga U beiden een Adieu wensen. God geve dat het anders ware in Rusland. Daar zijn al zoveel mensen gebleven dat er einde noch grond is, het is onbeschrijfelijk. En als wij daar moeten gaan, dan gaan wij ook naar de Vleesbank en wij hebben horen zeggen dat er nog 4 paar klassen gevraagd worden. En als gij wederom schrijft zijt zo goed om te stellen of Bernard ook moet laten, ik zal hem een Certificaat afzenden. Dat moet mij Schellingen kosten als het nodig is, want het zoude mij grotelijks hinderen dat hij in zo een staat moeste komen gelijk ik. En als gij den brief ontvangt wilt niet wachten om wederom te schrijven, en ik verzoeke beminde Vader voor de laatste keer van mij 10 kronen geld op te zenden als het mogelijk is, want wij moeten naar huis schrijven zeggen de Oversten, om kleren te kopen, en wie het niet doet wordt in de gevangenis gestoken, om onze broek te betalen, die ze ons gegeven hebben. En we hebben nog maar één hemd gehad zolang wij soldaat zijn, en ik moet nog een broek en schoenen kopen. Beminde, gij moet niet verwonderd zijn waar dat mijn geld blijft, en van dat ik in Hamburg geweest ben, hebben ik nog geen uur gezond geweest, en ook veel geld verdokterd, en ik moet nu geld lenen, anders moet ik kreperen. Zoo Vader zijt zo goed het op te zenden, zodra als het mogelijk is in klederen die wij gehad hebben, een blauwe kazak met een roode hals met witte slippers en een witte broek in de stad die is zo groot gij kont denken. De complementen aan heel het dorp.

Hier volgt een tweede brief van een Vlaamse soldaat uit Kortrijk, die juist uit Rusland is terug gekeerd. Hij schrijft vanuit Küstun (Polen) op 16 januari 1813.

Tedergeliefde Ouders, Broeders en Zusters,

Ik hoop dat U Edelen mijn vergeven zal vanwege dat ik zo lang gewacht heb met schrijven, maar het is mijn schuld niet. Ook laat ik U bedanken voor dien brief met die wissel (waarop geld ontvangen kon worden). De reden dat ik die niet beantwoord heb dat was toen ik de brief kreeg moesten wij de andere dag in Koppanien (veldtocht). Dus lieve ouders hoop ik niet dat je daar niet over zult peinzen. Nu voel ik mij verplicht om U te laten weten dat ik mij bevind in het hospitaal te Küstun in Polen. Ik ben van mijn arm afgekomen en krank, zodat ik wel gauw thuis zal zijn met een reispas. Vader en Moeder, ik heb zeer veel koude geleden van deze winter in Rusland. Eer ik thuis ben, dan zult gij mij wel met bedroefde ogen aanzien lieve ouders, tot mijn leedwezen moet ik U laten weten, dat ik voor Smolensk geblesseerd ben. Dat is te zeggen dat ik mijn linkerarm kwijt ben en geamputeerd.

Dus kunt gij wel begrijpen lieve ouders hoe het met mij gesteld is. Ik zal mij maar troosten in mijn lot. Ik hoop dat U dat ook zal doen. Ouders ik zou mij wel weer een brief terug verwachten, maar ik weet niet hoe lang ik hier nog ben. Ik hoop dat U lieden allen gezond zijn, wat mij betreft, de koorts ben ik kwijt, zodat ik gauw op zal marcheren. Ik hoop jullie gezond te omhelzen. Dat is mijn wens en ik zal eindigen. U toegenegen zoon. Karel Wittenzale.

Uit een brief, geadresserd naar Blankenberge geschreven vanuit de Paltz, door soldaat Machiel FLORIJN blijkt verder dat hij met 1000 Vlamingen uit zijn "Garde Municipal" Rusland binnen trokken in 1812, en dat er maar 30 van zijn groep levend over

de Njemen terug keerden. Verder schrijft hij naar zijn ouders in de Langestraat te Blankenberge, dat hij nu in de Paltz de wijn voor 4 stuivers heeft. "En ik zijn meer dronken dan nuchter". Ook veel Vlamingen probeerden, schrijft Joseph VAN DE WIELEN naar zijn ouders in Marke vanuit Parijs te deserteren.

"Daer hebben ze mij in 't prison gestoken daer er een groote menigte van volk in is en al deserteurs en meestendeels al Vlaemingen, vele van de 'Garde Imperial' in het zelve volk die met mij gedeserteerd zijn zijn daar ook in Egtenis en zij zijn gepakt aan Laon van 't Departement l'Aisne, en zij beklaegen nu ook wel hunnen staed want daer is zodanig armoede dat het onzeggelijk is, met alle een pond en half brood en anders geen slaepinge, als op het stroij daer het vol met Ongrij (ongedierte) is, ziekten en quellingen, want daer is een onverdraegelijken stank, en men zegt dat 5 jaar travot (graafwerken) zal zijn, daer is zoo menig rijkmans kind die in die armoede is nog kleeren nog niet om hun lighaem te dekken, en daer is een groote ziekte en veele sterven van gebrek en armoe".

Veel hebben deze jongens, die dienen moesten voor Napoleon meege- maakt. Vaak geen soldij, veel honger, en in hun strozakken veel luizen en vlooiën, getuige de brieven. Overal werden ze ingezet. Veel Vlamingen hebben de veldtochten in Spanje en Portugal mee moeten maken, en heel velen werden daar door de z.g. "Bregans" (partizanen) afgemaakt op een vreselijke manier. Vissers en andere varensgezellen werden meestal op de oorlogsvloot geplaatst, en moesten soms voor jaren naar het z.g. "Morenland" (Frans West- Indië) waarvan ook velen nooit meer keerden.

In de ruim 3 jaar dat Nederland deel uitmaakte van het Franse Keizerrijk moesten 28.000 Nederlanders onder de Franse Adelaar dienen. 15.000 namen daarvan deel aan de Russische veldtocht van 1812, van wie er slechts enkele honderden terug keerden.

Hoeveel Vlamingen hebben voor Napoleon hun jonge leven moeten laten, daar die al 12 jaar eerder gedwongen waren voor Napoleon te dienen ?

In de jaren 1810 tot 1813 was ook Zierikzee bedeed met een "Frans" bezettingsgarnizoen. : 450 soldaten lagen hier in kazerne, waarvan het overgrote deel Belgische "Conscript's" waren, evenwel velen uit Wallonië maar toch ook nog een 30-tal Vlamingen. Onder dit "Frans" bezettingsgarnizoen brak in de jaren 1811 en 1812 een besmettelijke ziekte uit, waardoor er soms 2 à 3 per dag stierven in het Militair Hospitaal. Deze jonge soldaten werden alle begraven op een weiland even buiten de stad. Het aantal beliep in totaal : 150 soldaten. Deze weide is in 1965 bebouwd met enkele bungalow's maar de plaats is nog juist te markeren. Van alle gestorven militairen zijn namen en afkomst door mij in het archief van Zierikzee achterhaald. Voor eventuele genealogen onder de lezers zal ik hierbij de Vlaamse "conscript's" die alhier begraven liggen opsommen.

Charles LABOEUF uit het dept. de L'Escaut. Gent als hoofdplaats.

Salpice BEHAM uit dept. de la Dyle. Brussel als hoofdplaats.

Dominique BOUSSAERD uit Noordervalken, dept. de L'Escaut.

Jean Baptiste BREYNAERTS uit dept. de la Dyle.

Jean Joseph CLOQUET uit dept. de la Dyle.

Jean Baptiste COQUIT uit Snellen, dept. de L'Escaut.

Jean Baptiste DAVITZ uit dept. de la Dyle.

Ferdinand DEGUSTRE uit Gent, dept. de L'Escaut.
François DERNICOURT uit dept. de L'Escaut.
Jean DERNIJ uit dept. de la Dyle.
François DESGROUVES uit Gent, dept. de L'Escaut.
Sois DETOBEL uit Brussel, dept. de la Dyle.
Jean DEVLAMNEK uit dept. de L'Escaut.
Jean Pierre DUCHEMIN uit dept. de L'Escaut.
Jean HARDIJ uit Gent, dept. de L'Escaut.
Jean Michel VAN HENTERLYCK uit dept. de la Dyle.
Guillaume HEUSDEN uit Oplinter, dept. de la Dyle.
Jean Baptiste VAN HOURDT uit dept. de L'Escaut.
Joseph KRUIT uit dept. de L'Escaut.
Pierre MATTHEUS uit Meerlinzen, dept. de la Dyle.
VAN DEK uit dept. de L'Escaut.
Leopold Joseph PAHEAU uit dept. de la Dyle.
Guillaume Bernard PENS uit Wever, dept. de la Lys.
Michel SEGHERS uit Haren, dept. de la Dyle.
Pierre SLABINTZ uit Brugge, dept. de la Lys.
Amand NOLLART uit Eghem, dept. de la Lys.
Jean Baptiste BOGEMANS uit dept. de la Dyle.
Ustache MOYART uit Halle, dept. de la Dyle.
Jean François DE SMETS uit Sommerghem, dept. de L'Escaut.

"Requiescant in Pace !" Dat wij ze niet vergeten.

Van het totale "Grote leger" van Napoleon, dat op 24 juni 1812 met : 570.000 soldaten de Njemen overtrok naar Rusland, kwamen er eind december van hetzelfde jaar, minder dan 30.000 man over dezelfde Njemen terug. Het leger bestond uit Duitsers, Polen, Spanjaarden, Italianen, Vlamingen en Hollanders. Napoleon beroemde zich erop, dat tijdens de Russische veldtocht, slechts 50.000 zuiver Fransen waren omgekomen. Maar was dit de moeite waard, zo vroeg de Keizer, om zich druk over te maken ? Deze bloedheffing kwam in de onderworpen landen uitsluitend neer op boeren en arbeiders. De bevoorrechte klassen stuurden immers plaatsvervangers !

N.V.D.R. De auteur van dit artikel, de heer J. SCHOT woont te Zierikzee (Nederland). De tekst werd ons bezorgd door de heer R. COELUS, ereschoolhoofd van het werk IBIS.